

Contact tussen ouders en kinderen na scheiding en het welzijn van kinderen: maakt het uit hoeveel ouders voor de scheiding bijdroegen aan zorg en opvoeding?

door Anne-Rigt Poortman

Oorspronkelijk artikel: Poortman, A. (2018). Postdivorce Parent-Child Contact and Child Well-being: The Importance of Predivorce Parental Involvement. *Journal of Marriage and Family*, 80(3), 671-683.

De vraag of veel contact met beide ouders na scheiding in het belang van het kind is houdt wetenschappers sinds jaar en dag bezig. Doorgaans wordt aangenomen dat contact met beide ouders het welzijn van kinderen verhoogt, maar talrijke studies laten zien dat de mate van contact tussen uitwonende vaders en hun kinderen geen verband houdt met het welzijn van kinderen. Ook als het gaat om het steeds populairdere verblijfsco-ouderschap, waarbij kinderen ongeveer de helft van de tijd bij de ene ouder en de andere helft bij de andere ouder wonen, zijn de gevonden verschillen met moeder- dan wel vaderverblijf vaak klein. Eerdere bevindingen hebben betrekking op *gemiddelde* verschillen, maar er kan variatie bestaan in de invloed die ouder-kind-contact heeft op het welzijn van het kind. In deze studie wordt onderzocht of er condities zijn waaronder ouder-kind-contact meer of minder bevorderlijk is voor het welzijn van kinderen. Het onderzoek richt zich in het bijzonder op de vraag of het uitmaakt in hoeverre ouders al voor de scheiding betrokken waren bij de zorg en opvoeding van hun kinderen.

De verwachting is dat hoe meer een ouder voor de scheiding betrokken was bij de opvoeding, des te belangrijker het contact met de ouder na scheiding is voor het welzijn van het kind. Hiervoor zijn twee argumenten te geven. Vanuit het perspectief van *ouderlijke hulpbronnen* wordt ten eerste vaak aangenomen dat hoe meer contact er is na scheiding, des te meer het kind toegang heeft tot de sociale en economische hulpbronnen van de ouder (bijvoorbeeld steun, advies, geld) wat weer leidt tot een hoger welzijn. Een nuancering van deze redenering is dat het vooral gaat om het verlies van ouderlijke hulpbronnen. Ook al hebben kinderen evenveel ouder-kind-contact na scheiding, een kind van wie de ouder voor de scheiding veel bijdroeg aan de opvoeding kan het qua welzijn minder goed doen omdat hij of zij relatief meer hulpbronnen heeft verloren door de scheiding dan een kind wiens ouder minder betrokken was. Vanuit het *instabiliteitsperspectief*

wordt ten tweede aangenomen dat vooral instabiliteit, dus verandering in de mate waarin ouders betrokken zijn, stressvol is en niet bevorderlijk voor het welzijn van kinderen. Vooral als een ouder al voor de scheiding sterk betrokken was bij de opvoeding zou een kind dus gebaat zijn bij veel contact na de scheiding, omdat dan de mate van instabiliteit beperkt blijft.

In deze studie heeft ouder-kind-contact na scheiding betrekking op (a) het hoofdverblijf van het kind (moederverblijf, vaderverblijf, co-ouderschap) en (b) contact tussen de uitwonende vader en het kind (in geval van moederverblijf). Op basis van bovenstaande argumenten is de verwachting dat hoe groter het aandeel van de vader in de opvoeding voor de scheiding was, des te groter de kans is dat het welzijn van kinderen in een vaderverblijf of co-ouderschap hoger is dan dat van kinderen die bij de moeder wonen. Immers, vooral als de vader altijd al sterk betrokken was bij de opvoeding, draagt een co-ouderschap of vaderverblijf bij aan het welzijn van het kind omdat dan het verlies van hulpbronnen en de mate van instabiliteit beperkt blijft. Volgens eenzelfde redenering valt te verwachten dat hoe meer de vader voor de scheiding betrokken was bij de opvoeding, des te sterker een (eventuele) positieve samenhang bestaat tussen het welzijn van het kind en de mate van contact met de uitwonende vader.

Onderzoeksaanpak

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de survey 'Nieuwe Families in Nederland (NFN)' uit 2012-2013. NFN betreft een grootschalige internetenquête onder ouders met minderjarige kinderen die in 2010 uit elkaar zijn gegaan. Beide ouders zijn voor het onderzoek benaderd en in ongeveer 30% van de gevallen deden beide ouders mee. De ouders gaven informatie over één specifiek kind. Het welzijn van dit kind is bevraagd aan de hand van de *Strengths and Difficulties Questionnaire* (SDQ), die de mate van hyperactiviteit, problemen met leeftijdsgenoten, gedragsproblemen en psychologische problemen meet. Verder is gevraagd bij wie het kind na de scheiding het grootste deel van de tijd woonde: bij de moeder, de vader of bij beiden evenveel (co-ouderschap). Contact met de uitwonende vader is gemeten door te vragen hoe vaak het kind de vader per jaar zag (in geval van moederverblijf). De betrokkenheid van ouders bij de opvoeding voor de scheiding is gemeten door ouders voor een aantal zorg- en opvoedingstaken aan te laten geven wie deze taak tijdens hun relatie het meeste deed, zichzelf of hun ex-partner. Deze informatie is gecombineerd tot één schaal die de bijdrage van de vader aan zorgtaken weergeeft.

De analyse is beperkt tot ouders met kinderen in de leeftijd van 4 tot en met 17 jaar, omdat de SDQ specifiek voor deze doelgroep is ontwikkeld. Dit

resulteert in een onderzoeksgroep van 3.694 ouders uit 2.884 voormalige huishoudens. De analyse voor de rol van het contact tussen de uitwonende vader en het kind beperkt zich tot respondenten die aangaven dat er sprake was van moederverblijf. Het gaat hier om 2.364 ouders uit 1.942 voormalige huishoudens. Er is gebruik gemaakt van meerniveau-analyse, zodat er rekening mee wordt gehouden dat soms beide ouders uit een voormalig huishouden meededen. Nadat eerst de hoofdeffecten van ouder-kind-contact na scheiding (i.c. hoofdverblijf of contact met uitwonende vader) op het welzijn van het kind zijn geschat, is vervolgens met behulp van interactie-termen onderzocht of dit effect afhangt van de mate waarin de vader voor de scheiding bijdroeg aan zorg- en opvoedingstaken. Alle modellen controleren voor een aantal andere determinanten van het welzijn van kinderen (bijvoorbeeld opleidingsniveau van de ouders en conflict tussen ouders).

Belangrijkste bevindingen

De resultaten laten zien dat veel contact met beide ouders na scheiding, gemiddeld genomen, geen sterke samenhang vertoont met het welzijn van kinderen. Net als in eerder onderzoek, blijkt dat er geen statistisch significant effect is van de mate van contact tussen de uitwonende vader en het kind. Kinderen in een co-ouderschap hebben iets minder problemen dan kinderen in een moeder- of vaderverblijf, maar ook deze verschillen zijn klein. De belangrijkste bevinding van deze studie is dat er variatie is in de invloed van ouder-kind-contact op het welzijn van het kind al naar gelang de mate waarin ouders voor de scheiding al betrokken waren bij de opvoeding. Het welzijn van kinderen is lager wanneer kinderen na een scheiding niet gaan wonen bij de ouder die voor de scheiding het grootste deel van de opvoeding voor haar of zijn rekening nam. Zo blijken kinderen in een vaderverblijf meer problemen te hebben dan kinderen in een moederverblijf of co-ouderschapsarrangement, wanneer de bijdrage van de vader voor de scheiding laag was en de moeder het leeuwendeel van de zorgtaken deed. Verder blijkt dat hoe meer de vader voor de scheiding betrokken was bij de opvoeding, des te meer frequent contact met de uitwonende vader na scheiding bijdraagt aan het welzijn van het kind. Wanneer de vader voor de scheiding weinig zorgtaken voor zijn rekening nam, dan maakt de contactfrequentie niet uit voor het welzijn van het kind. Als de vader meer zorgtaken op zich nam, dan blijkt dat veel contact met de uitwonende vader juist bijdraagt aan het welzijn van het kind. Deze resultaten suggereren dat het niet zozeer gaat om de frequentie van het ouder-kind-contact op zich, maar dat het welzijn van kinderen vooral afhangt van de mate waarin dit contact een afspiegeling is van hoe ouders de zorg- en opvoedingstaken voor de

scheiding regelden. De praktische implicatie van deze bevindingen is dat het belangrijk is om de verdeling van zorgtaken voor scheiding mee te laten wegen in de beslissing van ouders (of rechters, advocaten) over de verblijven en contactregeling voor de kinderen na scheiding.

Taakverdeling tussen partners en sociale netwerken in de 21^e eeuw. Een nieuwe test van Elizabeth Botts klassieke hypothesen

door Jesper J. Rözer, Gerald Mollenhorst en Beate Volker

Oorspronkelijk artikel: Rözer, J., Mollenhorst G., and Volker, B. (2018). Families' Division of Labor and Social Networks in the 21st Century: Revisiting Elizabeth Bott's Classic Hypotheses. *Journal of Family issues*, 39(13), 3436-3462.

Eind jaren vijftig van de 20^e eeuw werd *het gezin* met een traditionele taakverdeling tussen mannen en vrouwen als vanzelfsprekend gezien. Mannen verrichtten betaalde arbeid en vrouwen zorgden thuis voor de opvoeding van de kinderen en deden de huishoudelijke taken. Het gezin gold als 'hoeksteen van de samenleving'. Er waren echter nog maar weinig studies met het gezin, het gezinsleven, of het gezichtspunt van de vrouw als vertrekpunt. Hier probeerde Elizabeth Bott verandering in te brengen door het gezinsleven en de sociale netwerken van Londense families te onderzoeken en beschrijven. Haar observaties en bevindingen publiceerde ze in 1957 in haar boek *Families and Social Network*. Het boek werd een klassieker en vormde het ankerpunt van vele netwerk- en familiestudies.

Terugkijkend op de jaren vijftig hebben velen het idee dat een traditionele taakverdeling tussen mannen en vrouwen destijds de algemene standaard was. Bott rapporteerde echter een behoorlijke variatie tussen huishoudens en liet zien dat het verschil tussen traditionele en moderne rolpatronen destijds ook bestond.

Bott kon de verschillen in rolpatronen niet verklaren aan de hand van klassieke sociologische indicatoren zoals inkomen, opleidingsniveau en beroep, maar weigerde deze maatschappelijke trends te reduceren tot verschillen in persoonlijkheden. Ze stond erop dat deze verklaard konden worden aan de hand van sociologische theorieën en onderzocht daarom de link tussen de taakverdeling van partners en sociale netwerken.

Volgens Bott zijn drie kenmerken van sociale netwerken van invloed op de taakverdeling tussen partners: dichtheid, compositie en overlap. Het